

Penttilä/Vauhkonen
TIO/TDL

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi

Sisäministeriö on pyytänyt liikenne- ja viestintäministeriön lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi. Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poliisilakia siten, että siihen lisättäisiin uusi 5 b luku, jossa säädettäisiin rikostiedustelukeinoista ja niiden käytöstä uhkaperusteisessa rikostiedustelussa. Myös poliisilain salaisia tiedonhankintakeinoja koskevaan 5 lukuun ehdotetaan muutoksia, jotka osaltaan vahvistaisivat poliisin rikostorjuntaa. Poliisilain 4 lukuun ehdotetaan lisättäväksi säännökset, jotka mahdollistaisivat niin sanottujen automaattisten keräinten käytön avoimiin lähteisiin kohdistuvan tiedon haussa ja tallentamisessa. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi useita muita lakeja.

Rikostiedusteluhankkeella on yhteys oikeusministeriön käynnistämään perustuslain 10 §:n tarkastelua valmistelemaan hankkeeseen. Esityksen mukaan rikostiedusteluhanke on jaettu kahteen vaiheeseen, joista ensimmäisessä vaiheessa valmistellaan sellaiset muutokset, joiden arvioidaan olevan mahdollisia voimassaolevan perustuslain puitteissa ja toisessa vaiheessa muutokset, joiden toteuttaminen edellyttäisi perustuslain 10 §:n muuttamista. Nyt käsillä olevassa esityksessä on kyse edellä mainitusta ensimmäisen vaiheen muutostarpeiden tarkastelusta ja ehdotuksista. Esityksen mukaan perustuslain kvalifioituihin lakivarauksiin sisältyvien rajoitusten vuoksi esityksessä ei ehdotettaisi säädettäväksi luottamukselliseen viestintään kohdistuvasta tai kotirauhan piirissä tapahtuvasta tiedonhankinnasta. Liikenne- ja viestintäministeriö yhtyy esityksen säätämisympäristöperusteluiden mukaiseen arvioon siitä, että kun ehdotuksissa olisi kyse tiedonhankinnan käynnistämisen mahdollistamisesta yksilöityä ja konkreettista rikosepäilyä varhaisemmassa vaiheessa ilman, että käsillä olisi sellainen ja kun tiedonhankinta voitaisiin kohdentaa myös yksilöä laajempaan joukkoon eli ryhmään, on selvää, että luottamuksellisen viestin suojaan puuttuvista tiedonhankintakeinoista, kuten telekuuntelusta ja televalvonnasta, ei voimassaolevan perustuslain 10 §:n 4 momentissa olevien lakivarausten mukaisesti voitaisi säätää käytettäväksi uhkaperusteisesti siten, että ne puuttuisivat perustuslain 10 §:n 2 momentissa tarkoitettuun luottamuksellisen viestin suojaan.

Esityksen tavoitteena on erityisesti tehostaa poliisin vakavan rikollisuuden torjuntaa mahdollistamalla salaisen tiedonhankinnan aloittaminen nykyistä varhaisemmassa vaiheessa, kun käsillä on yksilön tai yhteiskunnan turvallisuuteen kohdistuva vakavan rikollisuuden muodostama uhka. Liikenne- ja viestintäministeriö pitää kannatettavana esityksen tavoitetta tehostaa vakavan rikollisuuden torjuntaa. Toimintaympäristön muutosten myötä on myös syytä tarkastella viranomaisten toimivaltuuksien ajantasaisuutta uusiin uhkiin vastaamiseksi.

Esityksen mukaan rikostiedustelukeinojen käytön tarkoituksena olisi tuottaa välttämätöntä tietoa yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavasta vakavasta rikollisuudesta ja mahdollistaa tiedon hyödyntäminen uhkien torjumiseksi ennalta (s. 52). Rikostiedustelukeinojen käytön yleisenä edellytyksenä olisi 1. lakiehdotuksen 5 b luvun 4 §:n mukaan se, että rikostiedustelun käyttäminen on välttämätöntä tärkeiden tietojen saamiseksi sellaisesta saman luvun 3 §:ssä tarkoitetusta rikostiedustelun kohteesta, joka uhkaa vakavasti yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta. Säännöksen perusteluiden mukaisesti uhkaperusteisen rikostiedustelutoiminnan edellytyksenä olisi siis yleisesti välttämättömyyttä koskeva edellytys (s. 116). Edelleen saman pykälän 2–4 momenteissa ja saman luvun 5 §:ssä säädettäisiin reunaehtoja rikostiedustelukeinojen kohdentamiselle. Liikenne- ja viestintäministeriö pitää tarpeellisena välttämättömyydedellytyksen ja ehdotetun 5 b luvun 4 §:n soveltamisen kannalta, että esityksen perusteluista kävisi nykyistä yksiselitteisemmin ilmi tarkoitus, jota varten tietojen tuottamisen tai saamisen rikostiedustelukeinojen käyttämisen avulla olisi oltava välttämätöntä. Ministeriö kannattaa esityksen perusteluiden mukaisia tavoitteita vakavien rikosten estämisestä ja paljastamisesta.

Lisäksi esityksessä ehdotettavan automaattista tiedonkeräämistä avoimista lähteistä koskevan toimivaltuuden tavoitteena on tehostaa niin sanottua kohdennettua yleisvalvontaa yleisessä tietoverkossa olevista ryhmistä, joiden tarkoituksena on vakava rikollinen toiminta.

Esityksen mukaan automaattisten keräinten avulla olisi mahdollista merkittävästi tehokkaammin kerätä tietoa esimerkiksi sellaisista yleisessä tietoverkossa olevista kohteista, joissa myydään laittomia aineita tai esineitä tai joiden tarkoituksena on muu vakava rikollinen toiminta. Esityksen mukaan keräinten keskeinen käyttötarve kytkeytyisi erityisesti huumausaineisiin ja muihin laittomiin aineisiin tai esineisiin liittyvien rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen sekä ilmiötason tiedon hankkimiseen tietoverkkojen erilaisilla keskustelufoorumeilla tai myyntikanavilla. Liikenne- ja viestintäministeriö pitää etenkin ilmiötason tiedonhankkimisen käyttötarkoitusta melko laajana.

Poliisilaisissa ei määriteltäisi avoimen lähteen käsitettä, mutta esityksen mukaan sillä tarkoitetaan julkisesti saatavilla olevan tiedon keräämistä. Sääntämisympäristöperusteluissa keräinten käyttöä on arvioitu henkilötietojen suojan kannalta. Esityksessä ei ole arvioitu vaikutuksia viestinnän luottamuksellisuuteen. Kuitenkin esityksen säännöskohtaisten perustelujen mukaan keräimiä voisi käyttää myös pikaviestipalvelun keskusteluryhmään (s. 79). Täten esityksen mukaan muodostuu kuva, että keräimiä voitaisiin käyttää myös luottamuksellisen viestin piirissä. Liikenne- ja viestintäministeriö pitää tätä ongelmallisena, varsinkin ottaen huomioon toimivaltuuden laaja käyttötarkoitus. Ministeriö pitäisi hyvänä, että esityksestä kävisi yksiselitteisesti ilmi, ettei keräimiä tulisi käyttää viestintäpalveluissa tai luottamuksellisen viestinnän piirissä.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 5 luvun 5 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että poliisille voidaan pykälän mukaisin edellytyksin antaa lupa kohdistaa telekuuntelua muun ohella silloin, kun hänen voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän törkeään tietoliikenteen häirintään, törkeään tietojärjestelmän häirintään tai törkeään tietomurtoon. Liikenne- ja viestintäministeriö kannattaa ehdotettua muutosta.

Laura Eiro

Osastopäällikkö, ylijhtaja

Pauliina Penttilä

Erityisasiantuntija

VN/27085/2023-LVM-128

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: